PRIMORSKA DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO ENOTNIH SINDIKATOV ZA SLOVENSKO PRIMORJE IN TRST

Leto 2., štev. 16 - Cena 4 lire

TRST, četrtek 4. aprila 1946.

Uredništvo in uprava: Via Carducci 6 telef. 82-50 — Rokopisi se ne vračajo

S policijskim nasiljem, z mučenjem v zaporih, z odpuščanjem z dela bi radi zlomili odločnost in demokratična čustva našega delovnega ljudstva.

Kot smo zlomili fašizem tako bomo strli in uničili tudi neofašizem in vse protiljudske nakane.

Zlomiti nas hočejo z brezposelnostjo

Brezposelnost, siromaštvo, lakota!

To so posledice fašistinega in ostalega imperializma v svetu.

Tudi naša pokrajina je deležna teh težkih gospodarskih posledic. Še več, pri nas je to stanje še ostrejše radi političnega položaja, v katerem se nahajamo, radi nesposobnosti delodajalcev, da rešijo to krizo. Vsled prelirane sebičnosti, ki jim onemogoča sprejem del, ki so jih svoječasno naročile države prijateljsko razpoložene napram našemu delovnemu ljudstvu.

Tretje dejstvo, ki še bolj zaostruje položaj pri nas, je odločna volja domačega kapitala, ki skuša z lakoto doseči svoje politične cije, da bi pritisnila delavce v kot in jih prisila odstopiti od upravičenih zahtev. Po stari fašistični metodi: z lakoto in socialnim zatiranjem.

Pri vsem tem ni ob strani niti mednarodna reakcija, ki hoče na vsak način rešiti teritorialno pripadnost na svoj način, bodisi z gospodarskim, kakor tudi s političnim pritiskom.

Medtem pa so žrtve teh spletk vsi delavci naše pokrajine, ki so se tako odločno borili v osvobodilni borbi in so upravičeno pričakovali boljši in pravičnejši mir. Borili so se za mir, delo in svobodo. Našli so se v najtežjem gospodarskem stanju in s slabimi izgledi za bodočnost.

Dvajset tisoč brezposelnih delavcev v samem mestu Trstu in dvajsettri tisoč brezposlenih v celi pokrajni je plod gospodarske politike domačih mogotcev in njihovih novih, prisejenih prijatejev.

Čeludi je pri nas tako ogromno število brezposenih in lačnih, vendar ti gospodje jemljejo od drugod delovno silo, kot n. pr. 1500 delavcev iz severne Italije, da bi pogozdili tržaška predmestja.

Nam pravijo, da se sindikati ne bi smeli mešati v politiko. Oni pa dovažajo delovno silo iz Italije očitno iz političnih nagibov, da bi navezali njeno eksistenco na našo pokrajino, da bi imeli večje število šovinidicirali vprašanje teritorialne pripadnosti stičnih manifestantov, da bi končno prejus. Julijske krajine in jo na ta način povezali z Italijo. Protestna spomenica P.N.O.O.-ja je pojasnila vse te momente, v zadnjem govoru pa je tudi tov. Tito jasno pokazal, kje so krivci in kakšni so postopki Zavezniške vojaške uprave.

Enotni sindikati so uspeli doseči pri delodajalcih zagotovilo, da do 31. marca ne bo do več odpuščali delavcev. ZVU je celo dovolila predhodno objavo ukaza št. 14, za katerega je bilo rečeno, da bo v kratkem objavljen in da bo stopil v veljavo. Resnično pa je le dejstvo, da so to bile samo obljube, s katerimi so varali delovno ljudstvo, kajti ukaz št. 14 se ni nikoli pojavil!

Kaj je do danes napravila ZVU, da bi preprečila nadaljnje odpuščanje delavcev? Priznati moramo, da je pri vsem tem pustila proste roke delodajalcem, ki so nemoteno odpuščali delavce, kljub vsem protestom delavskih zastopnikov.

Enotni sindikati, kot zastopniki skoraj vseh delavcev Trsta in Julijske krajine, so bili vedno zaskrbljeni za usodo svojega članstva. Zahtevali so, naj se končno neha z odpuščanjem in naj se zares uveljavi ukaz, ki to preprečuje. Pri vseh razgovorih z zastopniki industrijalcev so vedno skušali doseči isto.

Pokrajinski odbor Enotnih sindikatov je končno poslal 26. marca pismo Uradu za delo pri ZVU, v katerem je jasno navedel, da se približuje čas, ko izteče prepoved o odpuščanju delavcev, ki je bila najavljena Enotnim sindikatom od strani polk. Smuts-a ob priliki pogajanj med sindikalnimi organizacijami in zastopniki industrijalcev. Enotni sindikati so izrazili svojo zaskrbljenost z ozirom na posledice, ki bi zadele delovne množice, če se ne bi uveljavila prepoved o odpuščanju delavcev in če se ne bi podaljšal ta rok za določen čas.

Enotni sindikati so opozorili Urad za delo pri ZVU na neka dejstva, ki jasno dokazujejo namen industrijalcev, da so se najmočnejša industrijska podjetja v mestu odločila za množična odpuščanja delavcev, kar so tudi vodilni organi CRDA sporočili tovarniškim odborom.

Iz CRDA bo odpuščenih okoli 7.000 delavcev začenši s 11. aprilom 1946, ko bo odpuščen prvi kontingent 4.000 delavcev.

Ljudstvo je pričakovalo, kot so tudi oblasti vso jesen in zimo obljubljale, da bodo spomladi zaposlili vse dosedanje brezposelne delavce. Ta odlok pa naravnost zadeva še tiste, ki so zaposleni in povečava število nepreskrbljenih delavcev **Ne le, da bodo še nadalje ostali lačni, goli in bosi vseh 23 tisoč dosedanjih brezposlnih delavcev, marveč se jim bo pridružilo še novo število 7.000 delavcev. Tako lahko trdimo, da bo sedaj ostalo brez kruha okoli 120.000 ljudi,** če računamo na vsakega delavca še tri člane **družine.**

V pismu naslovljenem na Urad za delo pri ZVU, je bila tudi omenjena potreba sestanka vseh zastopnikov raznih proizvajalnih sil, ki naj bi rešili vprašanje. Omenjeno je bilo tudi, naj se odpuščeni delavci zaposlijo pri drugih delih, ali naj se preskrbi potreben kredit za ladjedelnice.

Poglejmo malo, kako so se zavzeli za delavce Julijski sindikati. Niso zahtevali, naj se prepove odpuščanje delavcev, naveč naj se postopa tako, kot se postopa v severni Italiji. Za njih je najvažnejše vzklikati: Italija! Italija! In so tudi pri tem ostali dosledni. Tudi odpuščanje delavcev jih ne zanima prav posebno, ker... morajo zastopati interese delodajalcev, a ne delavcev. Predložili so naj se v prvem mesecu odpusti 5%, v drugem mesecu 8% itd.

Jasno je, da tak postopek ne moremo odobriti naši delavci, marveč ga samo lahko obsodijo. Mi ga nikakor ne moremo opravičiti, ker je naperjen proti delavskim interesom. Enotni sindikati postavljajo ta problem pred ZVU, ki je odgovorna za začasno upravo v naši pokrajini, in nikakor ne sme dovoliti, da postane stanje naravnost obupno.

Nikakor pa ne moremo sprejeti izgovor delodajalcev, ki skušajo prekriti svoje politične cilje s trditvijo, da se njihova podjetja nahajajo v krizi zaradi slabe storilnosti dela in volje delavcev. To je očitna laž, kajti delavci so vedno in ob vsaki priliki zahtevali obnovo. Resnica je pa, da so vedno delodajalci, bodisi za časa fašizma kakor tudi danes v času novega fašizma podpirali istega in rovarili proti delavskim interesom.

Prenehajte z odpuščanjem!

SPOMENICA
Enotnih sindikatov ZVU-ju

Enotni sindikati so včeraj odposlali Uradu za delo pri ZVU pismo, v katerem pojasnjujejo svoje stališče v zvezi z nameravanim odpuščanjem delavstva iz največjih tržaških podjetij. Vsebina pisma je sledeča:

»Načelniku Urada za delo pri ZVU, Trst.

Z ozirom na veliko število brezposelnih delavcev v Pokrajini, ki jo upravlja ZVU, posebno pa v Trstu in Pulju, predvidevamo, da bo moral delavski razred vzeti nase največjo težo vseh posledic, ki izvirajo iz nameravanega odpuščanja velikega števila delavstva iz industrijskih podjetij. Industrijska podjetja s tem odlokom gledajo le na svoje osebne koristi in prezirajo delovno ljudstvo, ki je moralo prenesti že toliko teže, ki je izvirala iz dolge vojne. Naši sindikati smatrajo za svojo dolžnost opozoriti odgovorne oblasti, naj podrobno proučijo sledeča dejstva.

1.) ZVU je odredila že v dobi od 1. septembra do 31. decembra 1945, da ne obstoja omejitev v odpuščanju delavstva ter je na ta način dala polno svobodo delodajalcem, da odpustijo velik del tako imenovanega odvišnega osebja. Zato smo zaskrbljeni zaradi vedno večje brezposelnosti ter so morali naši sindikati zahtevati od ZVU že v mesecu decembru, naj izda potrebne ukrepe. Nato je polkovnik Smuts najavil prepoved o odpuščanju delavstva.

Vendar ta odlok ni bil potrjen z ukazom, s čimer bi postal izvršen, ter je zato imel le delno dejstvo, saj so nekatra podjetja še nadalje odpuščala delavce;

2.) Iz izjave, ki jo je Glavna uprava CRDA-e dala tovarniškim odborom, izvira, da ima ta uprava namen odpustiti 4000 delavcev takoj po izteku roka prepovedi o odpuščanju, a kasneje še nadaljnje delavce do skupnega števila 7000 ali celo več. Smatramo, da bi k takim meram pristopila tudi druga podjetja, ter je zato popolnoma upravičljiva zaskrbljenost naših sindikatov, ki v tem vidijo grožnjo proti obstoju tisočev naših delavcev.

3.) Naši sindikati se zavedajo današnjega povojnega gospodarskega položaja, in z ozirom na položaj v naši pokrajini, tudi političnega položaja. Opozarjamo odgovorne elemente Vojaške uprave na brezbrižnost določenih oseb in ustanov, ki bi morale skrbeti za obnovo, določiti denarna sredstva in ostale potrebe za začetek del, ki bi postopoma privedli do normalnega stanja v mestu in v podjetjih. Delavski razred je že dokazal, da je s svoje strani pripravljen začeti s tem delom, ter smatra za popolnoma neupravično, da se delavci pustijo v takem bednem položaju, medtem ko bi se moglo obilo delovati na vsakem področju proizvodnje, če bi bilo le malo dobre volje;

4.) Drugo vprašanje pomembne važnosti je vprašanje zaposlitve delovnih sil, ki prihajajo iz drugih pokrajin, čeravno je pri nas veliko število domačih brezposelnih delavcev. Znano nam je da razna podjetja sprejemajo rajši na delo tuje delavstvo, iz razlogov, ki nam niso neznani, ali ki vsekakor škodijo interesom domačih delavcev. To dejstvo kakor tudi dejstvo, da se ne pristopa k prepovedi odpuščanja delavcev, onemogoča stanje kakršno imamo pravico zahtevati od ukrepov, ki bi jih morala podvzeti ZVU v zvezi z javnimi deli.

Enotni sindikati opozarjajo še na ta dejstva zato, da bi jih Urad za delo vpošteval ob vsaki priliki, kadar se razpravlja o vprašanju zaposlitve delovne sile.

Po teh najvažnejših ugotovitvah smatrajo naši sindikati, da bi se z nadaljnjo veljavnostjo prepovedi odpuščanja delavstva preprečilo predvsem že itak splošno težavno gmotno stanje delovnega ljudstva kakor tudi bi tak ukrep služil kot opozorilo delodajalcem, naj pristopijo k obnovi z večjim socialnim čutom in odgovornostjo.

Jasno je, da bi morala dati ZVU, potom svojih raznih oddelkov, potrebno materialno pomoč, bodisi da bi jim dajala potrebne surovine, kakor tudi jim omogočila prejemanje predujmov na račun vojne škode in druge kredite.

V zvezi z obnovo zgrabb in privatnih stanovanjskih hiš bi morala ZVU podpirati s potrebnimi ukrepi privatno iniciativo. S tem bi rešila dve vprašanji: Ponovno zaposlitev delovne moči in odpravo pomanjkanja stanovanj.

Končno opozarjamo ZVU na absolutno potrebo, da se v današnjih časih izključi vsaka zaposlitev delovnih moči, ki prihajajo iz drugih pokrajin.

Ta poslednja točka bi se morala vpoštevati v vsakem slučaju, pa tudi kadar bi ZVU smatrala nemogoče vpoštevati naše pripombe in bi pristopila k delnemu odpuščanju delavstva. Vendar v tem slučaju Enotni sindikati kot zastopniki velike večine delavstva zahtevajo, da jih ZVU vpraša za mnenje, kadar se odloča o raznih točkah ukrepov, kakor tudi kadar se izvajajo določila istih.

S spoštovanjem.

Smrt sašizmu — svoboda narodu!

Iz ZSSR
Vprašanje proizvodnje električne energije v SZ

Moskva. Tass. — V skladu s petetko mora proizvodnja električne energije v ZSSR v primerjavi s predvojnim stanjem narasti za 70%. V gavnih industrijskih področjih bo moč električnih central večkrat narasla.

V Moskvi bosta zgrajeni dve veliki električni centrali z dvema električnima ogrevalnima napravama. V električni centrali v Stalingorsku se vršijo velika obnovitvena dela. Tam bosta nameščena dva nova turbogeneratorja s pogonom na visokotračno paro od katerih bo vsak proizvajal 100 tisoč KW.

Električna centrala v mestu Aleksin ter električna in ogrevalna centrala Stalin v Moskvi bosta znatno povečani. Vse to bo po podvojilo energijo moskovskega električnega sistema v primerjavi s sedanjim stanjem.

V drugi, silno važen kompleks dela spada obnova in razvoj električnih central v Doneškem bazenu ter v Dnjeperski pokrajini. V letu 1946, v prvem letu petletke, bo končana obnova električne centrale Zuveka, kjer že montirajo turbino za 100.000 KW, ki jo je izdelala harkovška tovarna. Hidrocentrala na Dnjepru Lenin bo obnovljena do svoje predvojne kapacitete. Kapaciteta sistema elektraren iz Mombasa ter Dnjeperske in Rostovske pokrajine bo skoraj za 50% prekoračila predvojno produkcijo.

Na Uralu predvidevajo zgradbo hidrocentrale na reki Rami. To bo največja elektrarna na Uralu. Njena oprema bo še mnogo popolnejša kot v Dnjeperskih centralah.

Moč elektraren se bo podvojila v Leningradu; v dveh letih bosta obnovljeni hidrocentrali na Rauhiali in na dolgem Sviru. Na tej reki se bodo ponovno pričela dela za graditev nove velike hidrocentrale.

Na Volgi bosta zgrajeni elektrarni pri Astrahanu in Sizri. Prvi del asrahanske centrale bo pričel delovati že to leto.

V Georgiji bo pričela delovati nova hramska centrala, ki bo zadovoljila vse potrebe Georgije po električni energiji.

Skupno bo zgrajenih 120 elektraren.

PRVI USPEHI LJUDSKE SOLIDARNOST

Manifestacije solidarnosti našega ljudstva z zaprtimi antifašisti in vtisi javnega mnenja ob vesteh o nečloveškem ravnanju z antifašističnimi jetniki v Trstu, so morali nujno vsaj v neki meri učinkovati tudi na one, ki so bili doslej gluhi za pritožbe v tem smislu. Tako je dal tudi ravnatelj tukajšnjih zaporov v imenu ZVU zaprtim tovarišem zagotovila, po katerih so se odločili, da počenši z včerajšnjim dnem opoldne zaenkrat prekinejo gladovno stavko.

Izšla je „Enotnost“

Izšla je prva ilustrirana slovenska sindikalna revija »Enotnost«.

Revija je bogato opremljena, z ovitkom v barvah in obsega 48 strani.

Stane 30 lir, oz. 10 Din.

Naroča se pri Ljudski založbi, Trst, via Carducci 6, ali pri sindikalnih podružnicah.

Sindikalne vesti

Radi aretacije voditeljev strokovnih zvez, ki so izjavili oblastem, da ne bodo nakladali španskih ladij, so stopili v Rio de Janeiru pristaniki delavci v stavko.

o

Sovjetska sindikalna delegacija, ki potuje po Franciji, je odpotovala iz Lyjona v Marseilles. V Lyonu je delegacija obiskala glavne tovarne svile, muzej in bolnice.

o

E. *maj bo dela prost dan,* je objavil francoski minister za delo.

Licitacijski pogoji onemogočajo našim podjetnikom udeležbo pri obnovi

Pred kratkim se je vršila licitacija za obnovo Mirna in Rihenberka. Te licitacije pa se naši slovenski podjetniki niso mogli udeležiti radi pogojev, ki favorizirajo finančno zelo močne podjetnike.

Večina slovenskih podjetnikov pa teh visokih finančnih obremenitev ne premore, ker so bili za časa italijanskega imperijalizma zapostavljeni in s fašistino gospodarsko politiko onemogočeni, medtem ko so pristaši fašizma oziroma kolaboracionisti obogateli.

Naši podjetniki so anglo-ameriški vojaški upravi javili, da se bodo radi odzvali povabilu in se udeležili licitacij, če bodo pogoji spremenjeni.

Pri teh delih za onovo pa morajo imeti naši podjetniki ne le zagotovilo, temveč tudi stvarno garancijo, da se bodo vsa dela izplačala. Zal imajo slaba iskustva glede plačila načrtov, ki jih je anglo-ameriška vojaška uprava narocila in ki so jih naši podjetniki anglo-ameriški vojaki upravi že meseca januarja predložili. Kljub zagotovilu, da bodo načrti takoj izplačani, naši podjetniki plačila še danes niso spejeli. Zato je razumljivo, da se morajo izplačila za dovršena dela v dovolj izdatni meri zajamčiti, da ne bi bili podjetniki po dovršenem delu navsezadnje prikrajšani, ker jih nihče ne bi hotel izplačati.

O nemškem gospodarstvu

Po osmih mesecih debate o bodočem nemškem gospodarstvu v skladu s Potsdamskimi smernicami, je bil na izrednem zasedanju varnostnega sveta dne 26. marca dosežen sporazum. Bodoče nemško gospodarstvo bo v glavnem temeljilo na razvoju poljedelstva in mirnodobske industrije z nekaj odvišnje industrije za dobavo reparacij.

Sprejeti načrt določa najprej razmerje nemške industrije in s tem bodoči nemški življenjski standard; drugič vključuje točko, ki dovoljuje morebitne spremembe v slučaju, da bi nastale nove okoliščine. To je zlasti v zvezi s sporazumom o vprašanju jekla, ki še vedno ni urejeno in z morebitnimi spremembami o položaju Poruhrja in Porenja.

Načrt pravi, da nemški življenjski standard v nobenem slučaju ne sme prekoračiti življenjskega standarda drugih evropskih dežel. Čeprav nekatera važna vprašanja še niso dokončno razjasnjene, predstavlja novi načrt najvažnejši sklep medzavezniške oblasti po koncu vojne.

Poljski sindikati in volitve

Kot poroča poljska tiskovna agencija je na zasedanju glavnega odbora poljskih sindikatov podal Bokorski, tajnik odbora, poročilo o temi »sindikati in volitve«.

Sokorski je poudaril važno vlogo, ki jo igrajo sindikati v državnem življenju in dejal, da delavci nikomur ne bodo odstopili pridobljenih pravic. Šli bodo na voliče, je dejal, v enotnem bloku demokratičnih strank, kljub vsem naporom odpadnikov, ki hočejo izpodkopati enotnost ljudstva. Branili bomo svojo svobodo in neodvisnost.«

V debati o poročilih Sokorskega je glavni tajnik stranke »Stromnictwo Pracy« dejal: »Zdi se mi potrebno izjaviti v imenu skupine delavcev, ki jo predstavljam, da je enotni volilni blok nujna potreba današnjega časa.

Iz federativne ljudske republike

Obnova prometnih zvez v Jugoslaviji
Obnovitvena dela na poljih

Beograd, Tanjug — Prometni minister v jugoslovanski vladi Todor Vujasinovic je v svojem poročilu v narodni skupščini podal podrobnosti ognomnih razdejanj, ki so jih izvršile okupacijske sile med vojno v Jugoslaviji na prometnih zvezah.

Govoreč o uspehih, ki so bili doseženi do sedaj pri obnovi prometnih vez, je minister Vujasinovic posebno poudaril požrtvovalnono delo širokih ljudskih množic, prometnega osobja ter edinic jugoslovanske armade. Po zaslugi takega dela je bila obnova prometnih zvez izvršena v rekordnem casu.

Od 1.082 unicenih ali poškodovanih mostov jih je bilo do sedaj obnovljenih 920, od 60 uničenih ali poškodovanih tunelov jih je 45 obnovljenih, od 80% poškodovanih lokomotiv jih je bilo do sedaj obnovljenih 40%, od 70% uničenih železniških vagonov jih je bilo do sedaj obnovljenih 60%.

Od 95% osebnih in 70% tovornih ladij jih je bilo do sedaj popravljenih 44%. Minister Vujasinovič je tudi paudaril, da je kakih 300 raznih jugoslavanskih ladij izven jugoslovanskih teritorialnih vod. Sedaj se dokončuje povračilo ladij, ki so bile uporabljene od Rdeče Armade. Kar se tiče ladij, ki so na področju Linza, to je v angleško-ameriški coni, so nastale velike težave z njihovim povračilom. Dasiravno je Jugoslavija izvršila vse formalnosti, ni bila do sedaj vrnjena niti ena ladja.

Celotni prevoz v letu 1945. je dosegel 60% predvojnega prevoza. V teku poslednjih mesecev je prevoz živil prekoračil predvojno množino, živila so bila prepeljana v najbolj oddaljene kraje države.

Govoreč o sodelovanju ljudstva pri oživljanju prometnih zvez je minister Vujasinoviz poudaril, da je vrednost rekonstrucijskih del v preteklem letu znašala več milijard dinarjev, medtem ko je država investirala samo nekaj milijonov dinarjev za te rekonstrucije. Razliko predstavljajo prostovolni prispevki ljudstva in armade.

Ministerstvo je izdelalo načrt za letoznje delo. Načrt predvideva obnovo starih železnijkih prog, med katerimi tudi liška železnica, ki pa ni bila dosedaj obnovljena. Od večjih prometnih naprav bo v teku letošnjega leta obnovljen železniški most čez Donavo pri Beogradu.

o

Beograd, Tanjug. — Na vseh poljih obnovitvenih del v Jugoslaviji igra mladina veliko vlogo. Med številnimi udarniki in iznajditelji, ki so se odlikovali v delu za obnovo, je mnogo mladine. Mladina je doslej dala velik doprinos obnovi dežele in miljone prostovoljnih deovnih ur.

V okviru tekmovanja pred tretjim mladinskim kongresom v Jugoslaviji, si je mladina tudi zadala naloge, izgraditi novo industrijsko železniško progo Brčko-Banoviča v Bosni, dolgo 92 kilometrov. Pri vseh teh delih bo prostovoljno sodelovalo 24.000 mladincev iz vseh ljudskih republik.

Glavni odbor USAOJ-a poudarja v svojem proglesu pomen tega novega doprinosa mladine pri obnovi dežele in pravi: «Ta železniška proga ima poleg gospodarskega še drugi pomen. Mladi graditelji se bodo ojeklenili prav tako, kot soh se jeklenili na bojnem polju. Z dobro organizacijo kulturnega in vzgojnega dela bo ta «železniška proga mladine» šola dela in najboljši primer, kako je mogoče združiti dve osnovni nalogi, namreč delo za obnovo, ki bo pomenilo istočasno pridobitev izkušenj — in s tem zboljšanje kvalitete dela. Naj bi «železniška proga mladine» kot del celotnega dela bila nov izraz in nov dokaz bratstva, enotnosti in medsebojne ljubezni vseh naših narodov.»

V teh dneh bo uvoženih na Čehoslovaško okoli 100 vagonov suhih višenj, kakor poroča organ hrvatske republikanske kmetske stranke Slobodni dom. V Dalmaciji se mudi delegacija čehoslovaške vlade, ki bo prevzela tovor in ki istočasno proučuje kvaliteto dalmatinskega vina, katerega uvoz v CSR se bo pričel prihodnji mesec.

Gladovna stavka v Coroneju

Tržaško delavstvo protestira proti fašističnim metodam policije

Antifašisti, borci za svobodo in demokracijo ki se nahajajo v zaporih, so naslovili odprto pismo na majorja Smuts-a. V tem pismu pojasnjujejo postopek, katerega se poslužuje civilna policija proti vsem onim, za katere se ve, da pripadajo kaki antifašistični, demokratičl i organizaciji, da so bili partizani ali če imajo dokumente iz katerih je razvidno, da so pripadali narodni milici. Vse te borce civilna policija zasmehuje, zlostavlja, skratka ne postopa po predpisih, kar je neizpodbiten dokaz, da so se v vrste civilne policije vrinili protidemokratski elementi.

Vse to postopanje resno ogroža splošno razpoloženje v naši pokrajini in dokazuje, da so bili protesti proti civilni policiji upravičeni. Delovno ljudstvo se dobo zaveda, da ne bo preje miru dokler se ne izključijo iz javnega življenja vsi fašistični elementi in njih pomagači. Tega se dobro zavedamo, zato tudi ne bomo odnehali dokler ne bomo dosegli svojega namena in zagotovili demokratičnim načelom možnost popolnega razmaha.

Radi teh prilik v zaporih so pičeli vsi antifašistični borci, ki so jih neosnovano zaprli, z gladovno stavko. Doslednost naših borcev je tudi v zaporih neomajna in predstavlja dokaz več, da se naše ljudstvo ne straši nobenih žrtev v borbi za pravo demokracijo.

Tržaško delovno ljudstvo, popoldne prvega tega meseca, ni odšlo na delo in je demonstriralo v znak solidarnosti z zaprtimi borci. Takoj po tretji uri so pričele prihajati iz najrazličnejših predelov mesta povorke in se zbrale na trgu Unità. Mimohodi so bili veličasni in ljudstvo je bilo, kot smo bili neštetokrat prepričani, jako disciplinirani. Zbralo se je nad 80.000 ljudi. Z vzklikanji so dajali duška svojemu demokratičnemu razpoloženju in želji, da se vendar enkrat prilike uredijo pri nas tako, kakor to zahtevajo koristi delovnega ljudstva.

Spregovoril je tudi tov. Jaksetich, ki je jasno orisal vse kvarne posledice, ki jih današnje stanje v naši pokrajini povzroča. Vsi znaki nacionalne nestrpnosti, ki jih gotovi krogi jasno in nedvomno izpričujejo, ne morejo biti konstruktivni pri gradnji naše boljše in srečne bodočnosti.

Marsikaj, kar doslej še ni bilo za vse dovolj jasno in očitno se je pri zadnjih dogodkih tako zelo razjasnilo, da ni mogoče z nobenimi izjavami, nobenimi izgovori prikriti ali pa ovreči. Vsi ti znaki jasno kažejo, da se je fašistična ideologija v nekaterih krogih zelo močno ukoreninila ter da je bo potreba z drakonskimi merami izločiti iz javnega življenja. Vse te momente poskušajo kapitalisti in ostala reakcija izrabiti v svoje podle namene. Na njim svojstven način ovirajo normalni razvoj dogodkov in brez predsodkov izzivajo delovno ljudstvo, da bi dosegli tako stanje v naši pokrajini, v katerem bi lahko zopet uvedli stare metode, s katerimi bi zadostili svojim egoističnim namenom.

Toda ljudstvo jim je na dostojanstven način odgovorilo in s svojem disciplinjranim nastopom dokazalo, da se zavedajo resnosti položaja in svoje odgovornosti do skupnosti. Demokratična zavest našega ljudstva je tako močna, da ne bo prej odnehala dokler si ne zagotovi vse pravice in tak red, kakršnega sme in mora imeti. Za vse to se je naše ljudstvo borilo in krvavelo, strašilo se ni nobenih žrtev, žrtvovalo je vse in žrtvovalo bo tudi v bodoče, dokler si ne zasigurajo vseh pravic in ljudske oblasti v ljudski demokaciji.

Mezdni sporazum delavcev
slaščičarske, vinarske, likerske in mezgovne stroke

20. marca t. l. je bil dosežen mezdni sporazum slaščičarske, vinarske, likerske in mezgovske (marmeladske) stroke. Sporazum ne vključuje uradniško osobje.

Delavci-vodje obrata so tisti delavci, ki uživajo zaupanje tovarniške uprave in so strokovno izobraženi ter dobijo 10% poviška na plačo njim podrejenih kvalificiranih delavcev.

	lir na uro	
	Slaščičarji	Vinarji itd.
1. Kvalificirani delavci . .	21.—	20.—
2. strokovni delavci	19.—	18.10
3. kvalificirani pomožni delavci	17.90	17.05
4. navadni pomožni delavci .	16.50	15.70

ŽENE

Žene dobijo 70% od plače, ki pripada delavcem njihove stroke. Če pa slučajno obavljajo delo, ki ga po navadi obavljajo moški delavci in dosežejo iste uspehe, imajo pravico na enako plačo.

	lir na uro	
1. Prvorazredne delavke so izenačene z moškimi delavci 3. razreda s 70% njihove plače, torej	18.30	12.65
2. drugorazredne delavke so izenačene z moškimi delavci 4. razreda s 70%, torej .	12.55	11.95
3. tretjerazredne delavke so izenačene z delavci 5. razreda, niso strokovno izobražene ter dobijo 70% od moške plače, torej	11.50	11.—

Pomožno osobje, kakor tudi osobje pri vzdrževanju naprav, dobi sledeče plače:

	lir na uro	
	Slaščičarji	vinarji itd.
1 Kvalificirani delavci . . .	21.—	21.—
2 strokovni delavci	19.—	18.10
3 kvalificirani pomožni delavci	17.90	17.05
4. navadni pomožni delavci	16.50	15.70

Tedensko plačani delavci dobijo iste plače kot pri ostalih strokah ter imajo tudi isti tedenski urnik kot oni t. j. 60—72 ur tedensko.

Delavcem vinarske, likerske in mezgovske (marmeladske) industrije se prizna tudi »osebni dodatek« od 0.80—1.% lire na uro, a pomožnim delavcem pri strojih in napravah dodatek od 0.80—0.90 na uro. Tedensko plačano pomožno osobje ima pravico na tedenski dodatek od 50—55 lir.

VAJENCI

Moški vajenci dobijo sledeče plače:

V I. letu 25%
» II. » 40%
» III. » 60%

od plače delavcev njihove stroke.

Ženski vajenci pa dobijo:

V I. letu 40%
» II. » 60%

od plače delavk njihove stroke.

Pri nezdravem ali izredno težkem delu imajo delavci pravico na 15% poviška na svojo osnovn plačo. Soferji, ki delajo z avtomobili na gozdni plin, dobijo dnevni dodatek od 20 lir. Ostali pogoji so enaki pogojem drugih strok.

O enotnih socialnih dajatvah

V zadnjem času obstoja italijanske republikanske fašistične vlade je izšel odlok, ki je imel namen pridobiti ljudstvo za svoje cilje ter je zato odločal, da gredo vse socialne dajatve v breme delodajalcev, tako v industriji kakor v rokodelstvu.

Tedanje težko stanje delavstva so s tem zares deloma olajšali. Ta ukrep se pa ni razširil na našo pokrajino, ki je bila pod nemško vojaško okupacijo. Šele 30. januarja 1945., oziroma 8 mesecev kasneje, je bil ta dekret razširjen tudi na Julijsko krajino in je zajel razen industrije in rokodelstva tudi poljedelstvo, trgovino, kreditne in zavarovalne ustanove ter proste poklice. Dajatve, ki so šle skupno v breme delodajalcev, so bile: invalidnina, starostno zavarovanje, brezposelnost, prispevki za tuberkulozne, poročne in rojstvene nagrade itd.

S prihodom ZVU je bilo določeno z ukazom št. 17 od 1. novembra 1945, v členu 8, da delodajalci plačajo 9%, a delavci 6.5% socialnih dajatev. Tudi zavarovalni zavod je s svojo okrožnico objavil, da bo ukaz ZVU stopil v veljavo pri prvi plači po 29. decembru 1945. Enotni sindikati so vložili protestno pismo pri ZVU že 30. decembra 1945., ali zaman. Ker se je ZVU upirala tem zahtevam, so Enotni sindikati spet predložili 1. aprila t. l. sledeče pismo Uradu za delo pri ZVU:

»Naša organizacija se poziva na ponovne ustne in pismene zahteve, naj vojaška uprava določi, da plačajo vse socialne dajatve le delodajalci. Enotni sindikati obenem omenjajo, da je tudi italijanska vlada odobrila zakon o enotnih socialnih dajatvah, ki gredo izključno v breme delodajalcev.

Ker se pri nas že uveljavljajo italijanski zakoni, je potrebno, da se uveljavijo tudi taki, ki so v korist delavstva.

Obenem omenjamo, da bi vsa podjetja, ki so do sedaj odbijala od delavskih mezd 6.5% za socialne dajatve, morala vrniti ves znesek nepravilno odbitih dajatev.

Mislimo, da je končno vendar prišel čas, da se določi boljši socialni postopek, ki si ga je delavstvo Julijske krajine zares zaslužilo in ki je uveljavljen povsod, kjer je Ljudska oblast, na katero imamo pravico zahtevati vse, kar se nanaša na socialne djtve, ki so pravičneje razdeljene tudi v Angliji.

Bela stavka v ladjedelnicah

V soboto 30. marca so stavkali delavci ladjedelnic Sv. Marka in Tovarne strojev pri Sv. Andreju od 10. — 10.15 ure v znak protesta proti namenu uprave CRDA, da dovoli sodelovanje zastopnikov Julijskih sindikatov pri pogajanjih za akordno delo.

Delavci smatrajo, da to vprašanje lahko rešujejo samo delavski zastopniki, t. j. Enotni sindikati ter da zastopniki Julijskih sindikatov lahko prisostvujejo pri pogajanjih edino kot opazovalci.

Gospodarske vesti

Zaradi zmanjšanja vrednosti lire v razmerju do zlatega Franka, se bo poštnina za inozemstvo podvojila, pričenši s 1. aprilom.

—o—

Bivši pedsednik ZDA Herbert Hoower, ki proučuje stanje prehrane v evropskih deželah, je odpotoval iz Prage v Varšavo kot gost predsednika narodnega sveta Poljske-Bieruta.

—o—

V Beograd so prispeli na zemunsko letališče predstavniki angleškega zadružništva, ki so prišli na obisk v Jugoslavijo. V delegaciji, ki jo vodi predsednik britanske zadružne zveze Perkins, je več predstavnikov britanskega zadružnega življenja, med njimi tudi predstavnik škotskih zadrugarjev Peterson.

Britanske goste je pozdravil na letališču britanski veleposlanik v Beogradu Stewenson in predstavniki jugoslovanskega zadružništva.

—o—

List Chicago Sun poroča iz Manille, da stavka v tem mestu 8.000 delavcev. Po poročilu lista stavkovno gibanje stalno raste.

—o—

Na tiskovni konferenci, je prikazal Hebert Hoower svoj pogled na položaj prehrane na Čehoslovaškem. Izjavil je, da znašajo živilski obroki v CSR tretjino manj kot normalno in je pomoč nujna.

—o—

Uzbekistanska sladkorna industrija je predčasno izpolnila načrt za prvo četrtletje. Do konca marca bodo Uzbekistanske sladkorne tovarne izdelale 70.000 pudov sladkorja preko načrta.

O osnovah naše obnove

Ruševine, ki jih je pustila po naših krajih vojna in okupacija, stavljajo pred nas ljudstvo, gospodarstvenika in tehnika docela nove naloge, ki so po obsegu, vsebini in prijemih, s katerimi jih bo moral nositi, precej različne od načina, ki je bil v navadi v preteklosti. Če naj bo naša obnova racionalna in smoterna, jo bomo morali izvajati po širokih perspektivah, upoštevati povezanost posameznih centrov s širokim zaledjem, s celo pokrajino, s področji, ki obsegajo tudi stotine kvadratnih kilometrov. Izolirano obdelovanje posameznih primerov, iztrganih iz njhove organske celote, se že samo po sebi upira sodobnemu družbenemu in dejanskemu gospodarskemu dogajanju ne glede na to, da vodi do težkih napak in materialnih izgub. Zato mora nadomestiti ozki tehnoobratski postopek načrtno delo, ki izhaja iz znanstvene analize, iz gospodarskih osnov in ki pomeni višjo obliko tehničnega oblikovanja.

Najbolj prizadeto od vojne je naše podeželje, naša vas, ki je v preteklosti z redkimi izjemami životarila na robu družbenega in gospodarskega dogajanja in ostala glede tehnike, produkcije in kulturnega življenja uklenjena v zastarele, napol fevdalne oblike in pogoje. Toda medtem, ko so se v preteklosti pri vsakem posegu v življenju vasi pojavile nepremostljive ovire gospodarskega, pravnega in teničnega značaja, je vas tekom zadnje vojne v veliki meri pričela izgubljati svoje stoletne nepremične oblike: prebivalci odhajajo in prihajajo, vasi padajo in vstajajo — skratka dani so vsi pogoji za uresničenje teženj, da zgradimo boljšo, bolj urejeno, tehnično bolj smoterno popolno in gospodarsko bolj koristno vas. Vendar pa ne moremo pričeti z nesmiselno organizacijo, urejanjem in regulacijo naših naselij, dokler nismo ugotovili strukture njih neposredne in širše okolice, ki vpliva na njeno življenje, dokler nismo določili prometne mreže, oblik in perspektiv za razvoj predela, ki mu pripada. Šele potem bomo lahko naselja navezali na velike medkrajevne komunikacije in jih smoterno povezali z zaledjem, določili obseg, strukturo in oblike vsega naselja, posameznih gospodarskih ustanov in objektov. Priložnost, da se odstranijo iz porušenih in požganih vasi vse stare napake, da se omogoči vasi polnovredno gospodarsko, družbeno in kulturno življenje, da se polnovredno vključi v celoto in se aktivno udeležuje njenega življenja in procesa izgradnje. Prav zato pa je treba graditi premišljeno in previdno, zato se moramo izogibati slepega obnavljanja na divje tudi v prvi fazi, v dobi zasilne obnove in provizorijev, ki skušajo vzpostaviti najosnovnejše pogoje in omogočiti kolikor toliko normalno življenje, delo in proizvodnjo. Prizadevali si bomo, da bo tudi zasilna obnova v skladu s smernicami in perspektivami naše bodoče gospodarska-tehnične zgradnje. Zato jo bomo skušali izvesti s čim skromnejšimi sredstvi, racionalno in ekonomično, da se bo današnji provizorij brez potrate materiala, delovne sile in časa lahko koristno in smiselno vključil v dokončne oblike.

V glavnem gre za vprašanja, kdo lahko izvede obnovo v takšnem obsegu in z upoštevanjem vseh momentov? Mnenja smo, da je za to sposobna oblast, ki se ne samo najtesneje naslanja na ljudstvo, temveč, ki tudi izhaja iz njega, ker so ji njene koristi dejansko pri srcu, ki pozna njene težnje in potrebe ter jih tudi upošteva. Za vse to pa je potrebno predvsem temeljito poznavanje prilik in pogojev teh ovir, ki so do sedaj zavirale zdrav in močan razvoj našega podeželja. Zato smo mnenja, da pomeni površen in nesistematičen postopek pri obnovi samo neresno, da ne rečemo demagoško gesto, ki po nepotrebnem obremenjuje in uničuje ljudsko premoženje

Ing. A. Janc

Zbirajte za naš tiskovni sklad!

UNRRA-inemu svetu je pododbor predložil resolucijo, ki priporoča, naj vsi ZN uvedejo racioniranje živil.

Borba za življenske pravice

Sestanek vrtnarjev in cvetličarjev

V nedeljo 31. marca se je vršil ob 10. uri v dvorani Enotnih sindikatov v ulici Imbriani 5, sestanek vrtnarjev in cvetličarjev privatnih vil in cvetličarskih podjetij.

Sestanek je otvoril tov. Gerbec Marij, tajnik Enotnega sindikata kmetijske stroke. Orisal je položaj teh delavcev za časa fašističnega režima pa do danes. Ti poljedelski delavci, strokovnjaki v svoji stroki, izvežbani cvetličarji in vrtnarji, so bili za časa italijanske uprave v treh strokovnih zvezah. Vrtnarji hotelov, okrevališč in konviktov so bili uvrščeni med trgovske delavce. Industrijski delavci so bili tisti vrtnarji in cvetličarji, ki so bili zaposleni pri zdraviliščih, medtem ko so bili uvrščeni med poljedelske delavce vrtnarji pri cvetličarskih podjetjih in privatnih vilah, katerih vrt je bil vknjižen v poljedelskem katastru.

Vrtnarji, ki so še danes brez vsake zaščite, delajo po privatnih vilah, vknjiženih v mestni kataster. Ti vrtnarji in cvetličarji, mojstri in strokovnjaki v cvetličarstvu, se še danes lahko odslavljajo iz služb brez vinarja, ker se štejejo med služabnike.

Zgoraj navedeni vrtnarji in cvetličarji, ki so uvrščeni v tri različne stroke (trgovska, industrijska in kmetijska), so 100% poljedelski delavci. Ti delavci prihajajo izključno iz kmetijskih vrst. Že v mladih letih so se izučili v cvetličarstvu in so v svoji stroki strokovnjaki.

Še vedno so cvetličarji in vrtnarji v privatnih vilah in palačah najbolj izkoriščevani in brezpravni delavci. In to ne samo v Trstu, temveč tudi v okolici. Nobena pogodba ne ščiti njihovih pravic in gospodarji jih lahko vsak trenutek odslovijo.

Takoj po ustanovitvi Enotnega sindikata kmetijske stroke je ta sindikat ukrenil vse potrebno, da bi se odpravile vse krivice, ki se dogajajo v tej stroki. Sindikat je podvzel vse potrebne mere pri anglo-ameriški vojaški upravi. Toda doslej tega ni bilo mogoče izvesti, ker ne obstoja nobena zveza te vrste delodajalcev.

Medtem ko se je za poljedelske delavce s podpisom mezdne pogodbe zagotovil uspeh, je ostala kategorija cvetličarjev in vrtnarjev še vedno v istem položaju kot za časa fašističnega režima. Vrtnarjev in cvetličarjev sicer ni mnogo a kljub temu je delo v tem pogledu zelo težavno, ker so si sami premalo svestni vseh koristi, ki jim organizacija nudi. Milijonarji in mogotci, kot so baron Ralli, Economo, Tripcovich, Cosulich in drugi, izkoriščajo to stroko kot se jim ljubi. Vrtnarji, ki delajo n. pr. pri baronu Economu, imajo še danes 750 lir tedenske plače. Če delavec prosi, da bi mu povišali plačo, mu na kratko odgovore: »Če vam ni prav, lahko greste mi vas itak ne potrebujemo«. In tako so ti delavci prepuščeni na milost in nemilost tem izkoriščevalcem.

Ker se ne moremo naslanjati na nobeno pogodbo, so Enotni sindikati pozvali posamezne gospodarje v svoj urad in dosegli, da se je delavcem plača malenkostno izboljšala.

Enotni sindikat kmetijske stroke pa s tem ni zadovoljen in nadaljuje borbo, da bi dosegel še nadaljnja izboljšanja. Proučujejo se vse možnosti za novo pogodbo za vrtnarje in cvetličarje.

Po končanem referatu tov. Gerbca se je razvila živahna debata. Izvoljen je bil pripravljalni odbor, katerega naloga je, izdelati novo pogodbo in jo predložiti zavezniški vojaški upravi.

Socialna zaščita

Še nekaj o naših invalidih

Komaj par mesecev je od tega, kar so bili z novo ustavo postavljeni temelji nove Jugoslavije in že imamo, tako izdelanih kakor še v pripravi, celo vrsto novih zakonov, ki bodo dokončno izgradili njen političen, gospodarski, kulturni in socialni ustroj. Eden ne manj važnih je brez dvoma osnutek novega invalidskega zakona, ki bo v kratkem predložen v pretres obema zbornicama in katerega oris želimo med drugim predočiti tudi na tem mestu v prav kratkih potezah.

V prvem členu tega osnutka je rečeno, da daje domovina v znak hvaležnosti priznanje vojnim invalidom in družinskim borcem, ki so darovali svoja življenja za njeno slavo in veličino. Če bi čuli take ali enake besede v zvezi s starim invaldskim zakonom, bi bil odmev le-teh vsekakor čuden, ker bi jim jemala vsebina poedinih določb starega invalidskega zakona vso veljavo. Stari jugoslovanski invalidski zakon je bil dejansko vse kaj drugega kot izraz hvaležnosti domovine napram tistim, ki so zanjo največ žrtvovali. Tudi v kolikor so nekateri njegovi členi vendarle bili ustrezajoči, praktično le niso prišli do izraza, kar v tedanjih prilikah niti ni bilo moči pričakovati. Invalidski fond n. pr., katerega bi samo po sebi umevno morali upravljati izključno le invalidi, so pridno črpali razni »zaslužni« predstavniki takratnih režimov, dočim so prejemali invalidi le neznatne podpore ali pa še tudi teh ne.

Danes pa je stvar drugačna. Ne le, da se zakoni ljudstvu več ne postavljajo od zgoraj, ljudstvo zakone tudi samo izvaja. Novi invalidski zakon je delo invalidov samih. Sestavljali so ga, o njem sklepali in ga popravljali po svojih skupščinah širom Jugoslavije. Ko bo končnoveljavno sprejet in potrjen, bodo invalidi preko svoje invalidske organizacije poskrbeli za to, da se bodo njegova pravila tudi v resnici izvajala tako kot so zapisana.

Predno preidemo na razlago poedinih zakonskih določb, bi bilo potrebno zaustaviti se nekoliko na samem pojmu invalida, ker sicer invalidskega vprašanja ne bi mogli pravilno razumeti.

Poudariti moramo predvsem, da imamo dve skupini invalidov, to se pravi oseb, ki so za pridobitno delo sploh ali deloma nesposobne: Civilne in vojne invalide. Civilni invalidi so ali pravi civilni invalidi t. j. invalidi, ki nosijo svojo hibo že od rojstva ali pa so postali invalidi šele kasneje v izvrševanju svojega poklica, torej ponesrečenci pri delu. S civilnimi invalidi se osnutek našega novega invalidskega zakona ne ukvarja. Razumljivo je, da je vsaka država močno zainteresirana na tem, da so vsi njeni državljani fizično in umsko zdravi. Tudi nova Jugoslavija skuša z vsemi sredstvi in ukrepi ta cilj doseči, vendar pa zaenkrat še ni mogoče vseh vrst invalidov obdelati v skupnem zakonu, niti jim nuditi enake zaščite, čeprav se nova ljudska oblast dobro zaveda, da je invalidsko vprašanje v bistvu sklop medsebojno povezanih problemov, ki jih baš zaradi te medsebojne zavisnosti ne bi kazalo reševati ločeno. Kar se ponesrečencev pri delu tiče je pristaviti, da se z njimi bavi naše socialno zavarovanje (nezgodno). Kako je ta zadeva urejena v Jugosaviji, je bilo v našem sindikalnem glasilu že obrazloženo na drugem mestu.

Prišli smo tako do obravnave vojnih invalidov. Tudi tu ločimo dve podskupini in sicer vojaške ter civilne vojne invalide. Za vojaškega vojnega invalida se smatra oseba, ki je v določenem roku, točneje povedano, od splošne mobilizacije do splošne demobilizacije, opravljajoč po naredbi vojaške ali civilne oblasti dolžnosti za vojne cilje, brez lastne krivde dobila rano, poškodbo, pohabo ali bolezen in se je radi tega njena sposobnost za pridobivanje zmanjšala v toliki meri, da jo pristojna oblast proglasi za invalida.

Z ozirom na to, da smo ravno izšli iz nove vojne in da se rane, ki nam jih je zadala prva še niso zacelile, je razumljivo, da imamo silno mnogo vojaških invalidov. V tem pogledu nemara prednjačimo v Evropi in v celem svetu. Imamo še ogromno invaldov iz prejšnjih vojn, balkanske, prve svetovne vojne; nadalje prištevamo naše invalide iz abesinske, albanske in španske državljanske vojne, zlasti dosti pa je invalidov iz narodno osvobodilne vojne, med temi tudi invalidov iz zavezniških armad. Sem bi uvrščali dalje tudi vse invalide iz okupatorskih vojsk in edinic pomagačev, domobrancev, četnikov in ustašev, sem spadajo zlasti vsi tisti, ki so za osvoboditev naše zemlje delali kot aktivisti na terenu in so pri tem utrpeli poškodbe na telesu ali zdravju, končno še vsi, ki so postali invalidi pri izvrševanju svoje vojaške dolžnosti v sedanji redni jugoslovanski armadi.

Kdo pa so civilni vojni invalidi? Civilni vojni invalidi so žrtve vojnih operacij t. j. civilne osebe, onesposobljene zaradi obstreljevanj, bombardiranj, eksplozij ali drugih vojnih operacij, dalje žrtve fašističnega terorja, to se pravi civilne osebe-neaktivisti, ki jih je okupator onesposobil doma, v zaporih, internaciji ali kjerkoli in končno žrtve totalne vojne t. j. osebe, ki jih je okupator ob priliki vojnih operacij prisilil k raznemu delu za njegovo vojsko in so bile tedaj onesposobljene ter civilisti, mobilizirani za delo.

Tudi o civilnih vojnih invalidih osnutek našega novega invalidskega zakona ne govori. Od države pač ne morejo pričakovati tiste pomoči, ki jo nudi vojaškim vojnim invalidom. Upošteva se sicer moment totalne vojne, ki je imela za smoter popolno uničenje narodnega življenja. Gotovo je, da bodo na mirovni konferenci priznane reparacije za onesposobljene v tej vojni in da je s socialnega vidika država dolžna nuditi jim pomoč, zlasti onim, ki se niso prostovoljno udinjali okupatorju. V glavnem pa gre danes vsa pažnja naših oblasti vojaškim vojnim invalidom.

Načelo, katerega se naša ljudska oblast drži pri reševanju invalidskega vprašanja, se bistveno razlikuje od nekdaj splošno veljajočega. Invalidskega problema namreč ni moči urediti z malenkostnimi denarnimi podporami, invalidninami, pač pa se skuša invalide predvsem zaposliti. To velja seveda le za lažje invalide. V slučaju, da invalid svojega poklica ni več v stanju vršiti je država tista, ki poskrbi za to, da se tak invalid izšola in usposobi za drugo delo. Kot vidimo, invalidnina torej nima danes več primarnega značaja. Ne sme se je pa odmerjati prenizko, da ne bi postavila invalida v siromašno stanje, pa tudi ne previsoko, ker bi sicer utegnila škodljivo vplivati na samo željo invalida po izučenju novega poklica in zaposlitvi. Dokler še ni splošno socialno zavarovanje toliko urejeno, da bi moglo prevzeti nase tudi obveze napram vsem invalidom, se mora pač imeti prvenstveno v vidu zmogljivost državne blagajne, računajoč pri tem na vse ostale momente, ki odločajo glede višine denarne podpore in načina izplačevanja. Ozirati se je zlasti na stopnjo invalidnosti, na število nepreskrbljenih oseb v družini in na premoženje oziroma dosedanji zaslužek invalida.

Težkim invalidom, ki so za delo povsem nesposobni in potrebujejo za nego še eno osebo ali pa te osebe ne potrebujejo, gre tolikšna invalidnina, da jim je z njo zagotovljeno dostojno življenje. Lažjim invalidom pa ni in ne more biti denarna pomoč življenjska osnova, marveč le neko priznanje in pomoč. Mimogrede je omeniti, da se namerava uveljaviti možnst odkupa invalidnine lažjim invalidom. Dobra stran tega odkupa se kaže zlasti v tem, da je z enkratnim izplačilom invalidnine takemu invalidu veliko bolj pomagano, kot pa z dajanjem ponavljajoče se nizke denarne podpore, ker lahko uporabi invalid izplačano vsoto za svojo gospodarsko okrepitev.

Glede zdravstvene zaščite je omeniti, da je v načrtu uvedba brezplačne zdravstvene službe za vse državljane. Invalidi to brezplačno zdravsteno pomoč že uživajo, prav tako dobe brezplačno tudi proteze in druge ortopedske pripomočke.

Pomoč pri gospodarski obnovi se vrši predvsem v dajanju materialne podpore odnosno kreditov onim, ki nameravajo nadaljevati ali začeti svojo obrt, trgovino ali kaj podobnega. Omeniti je še razne vozne olajšave, ki jih uživajo invalidi, zlasti v zvezi z ortopedskim obravnavanjem, prevzgojo in zdravljenjem, torej v konkretnih primerih, ko dobe poziv, da se zglase pri tem ali onem uradu v zadevah svoje invalidnosti. Invalidi imajo dalje prednost pri podeljevanju zemlje v svrho kolonizacije, pri podeljevanju služb in koncesij in uživajo še mnogo drugih olajšav, ki jih bomo obravnavali kasneje.

(se nadaljuje)

Odgovorni urednik: Albin Zabric.

Domače vesti

Naši najmlajši rudarji za obnovo

Med tem, ko vsa Primorska dela in tekmuje za napredek našega gospodarskega življenja, je razveseljivo dejstvo, da so se po načrtu prvomajskega tekmovanja, tudi naši najmlajši rudarji iz Idrije javili za prostovoljne udarniške ure. Mladina, vsa polna pobude in misleč na bodoče dni sreče in blagostanja, ki ga bodo doživljala v Titovi jugoslaviji, hoče dati svoj mogočen delež za obnovo idrijskega rudnika in s tem izbrisati vsako sled vojnega razdejanja. Zato se je poleg udarnikih dni, ki jih itak opravijo vsi rudarji vsak mesec, prostovoljno javila, da bo v sklopu 1200 udarniških ur prevozila jalovino in odstranjevala nerabni les, ki je nastal pri tesarjenju prog, jaškov in šipk. To delo je bilo nujno potrebno, kajti les je trohnel (počasno oksidiral) in radi tega se je stanje rudnika poslabšal.

Dne 19. marca t. l. so skupno izvozili in zrezali 40 kub. metrov starega lesa, prevozili 15 kubičnih metrov jalovine, nadalje zložili in zrezali 40 kub. metrov a uvozili 30 kub. m, novega jamskega lesa.

Na ta način so naši najmlajši rudarji v resnici udarniško izkazali, kajti šli so preko določene norme v 336 delovnih urah.

Izvoženi les je uprava rudnika podarila partizanskim udovam in sirotam ter starejšim onemoglim upokojencem.

Drugo važno delo, ki si ga je mladina nadala za nadalnje udarniške ure, je obokanje dodnika na glavnem štirinajstem obzorju v dolžini desetih metrov, kjer so najkopi preko obokane proge.

Šinkovec Dori

Problemi iz porušenega Štanjela

Ko prideš v Stanjel, te zagrabi mraz okoli srca. Okna so prazna kot slepe oči, zidovi okajeni, po nekod jih več ni. Vsa vas je zgrajena na griču; predstavlja najznačilnejšo graščino, trdnjavo, s katerimi so se naši ljudje upirali proti turškim napadom. Na kamenitih vratih v trdnjavo stoji grb z etnico 1692. Hiše skoraj nekako visijo nad prepadom, stisnjene druga ob drugo. Vse je nekam pretirano zgrajeno v višino, celo ulice, ki se večkrat sestojijo iz strmih stopnišč so tako čudno ozke, da ti pogled vedno sili le v višino. Hiše so brez streh, okna so prazna. Ker ni streh, domačini tudi nimajo vode, kajti vedno so se napajali le iz deževnice, ki je prihajala po žlebih s streh. Vodnjaki so sedaj zato vsi suhi. Vodovoda ni, vrelcev tudi ne.

Tako je vroča želja vseh Stanjelcev, da se jim najprej napravi vodovod, ki ga je mogoče napeljati iz bližnje Koprive. Šele na to bi morali pričeti z obnovo vasi.

Kar smo že enkrat omenili za Komen, velja sedaj približno tudi za Stanjel. Do danes jih je ščitil od burje skromni, toda vendarle zelo koristen in bogat borov gozdiček pri Sv. Gregorju. Kot da ni dovolj nesreče, da so ljudje popolnoma osiroteli, pa okupacijska vojaščina sedaj seče, oziroma je že skoraj popolnoma izsekla, ves ta gozdiček, tako, da ljudje od sedaj ne bodo zaščiteni niti od burje. Žalostno je, da pri vseh nesrečah, ki je prizadela Stanjelce, vojaške oblasti nimajo niti malo razumevanja za potrebe ljudstva in nočejo ohraniti niti teh skromnih gozdičkov, ki so končno narodna, a ne neprijateljska imovina. Domačini so nam izjavili, da bi bili pripravljeni, v slučaju potrebe, odstopiti drugi del gozda za potrebe kurjave anglo-ameriški vojski, da bi jim le ohranili ta branik od burje. Ali nihče jih ni prišel vprašati za dovoljenje, nihče se ni obrnil do njih, niti zmenil za njihove pritožbe — pričeli so sekati in pustošiti brez milosti.

Težke so posledice odvojenosti in preziranja ljudskih potreb in volje....

Prebivalstvo ravno tako nepovoljno tolmači odvažanje novih tračnic iz Kobdiljske železniške postaje, katere bi morale služiti obnovi proge, edinemu pogoju za obnovo vasi. Dvakrat dnevno prihajata dva kamiona, ki odvažata te edino uporabljive tračnice v nepoznani smeri. Isto velja tudi za telegrafsko žico, ki jo snemajo z drogov, v kolikor jo je še ostalo.

Les pri Sv. Gregoriju bi bil uporaben za obnovo, a vojaščina ga uporablja za kurjavo. Kljub protestu pri guvernerju v Svetem, se ta seča še vedno nadaljuje.

Kmetje pripravljajo vse potrebno za ustanovitev kmečke nabavljalne zadruge. Težave so seveda velike, ker nimajo prostorov. Kot povsod, tako je tudi tukaj veliko pomanjkanje semena, krompirja, živinske krme.

Obnovitvena zadruga je živa ali pogoji za delo in obnovo so ničevi. Kreditov ni. Nekaj časa se je tu mudil priljubljeni ing. Janc od Zadruge vojnih oškodovancev, ki je pripravljal načrte za popolno obnovo vasi. Ljudstvo ga je sprejelo z razumevanjem in navdušenjem. Vsi so mu šli na roko v vsakem oziru. Vendar bi bilo potrebno upoštevati da ljudstvo želi konkretne obnove in stvarnega pričetka del, kar pa sama Zadruga vojnih oškodovancev, brez podpore odgovornih oblasti, ne more uresničiti. Zato ljudstvo vidi edino rešitev v pravi, njihovi, ljudski oblasti, ki bo izrastla in zato tudi delala v njihovem interesu, ker bo razumela njihove potrebe.

Ta vas ima sledečo karakteristiko:

prebivalcev	250
padlih	22
invalidov	6
interniranih	20
prisilno mobiliziranih	35
hiš požganih	38
hiš porušenih	14

Mar ta vas ni zaslužila večjega razumevanja od oblasti, mar oni niso dovolj plačali svoje popolne obnove?.

Iz Idrije

Sindikalna podružnica Mestnega in okrajnega NOO-a v Idriji, je v svojem načrtu za prvomajsko tekmovanje izdelala načrt o povezanem sodelovanju pri udarniškem delu za obnovo.

Z zavestjo, da si gradimo lastno domovino, kjer si bomo sami gospodarili, se je dne 17 t. m. zjutraj zbralo na trgu maršala Tita 58 članov sindikalne podružnice; odpeljali so se z avtomobilom v spodnjo Idrijo in Kanomlje, kjer so pripravili v 7. urah 30 kubičnih metrov kamenja in 25 kub. m. peska ter 5600 zidne opeke. Ta material je bil torej pripravljen v 476 delovnih urah; služil bo za novo opekarno.

Pri pripravljanju zidne opeke in peska so zelo pridno sodelovali tudi člani NZ.

Da so izkoristili obratno vožnjo, so nazaj grede pripeljali ves gradbeni les, ki je potreben za opekarno v spodnji Idriji. Ves pripravljeni material so sproti odvažali borci z avtomobili, katere nam je dala na razpolaga VII U. Divizija.

Popravljamo nemilo pomoto, ki se je vrinila v naši 14. številki od 21. marca t. l. pri sporazumu o draginjski dokladi osobja industrijskih podjetij (na prvi strani!).

	dnevno: moški	dnevno: ženske	mesečno: moški	mesečno: ženske
a) Poročeni, ki vzdržujejo 1 osebo	L. 170.—	170.—	4420.—	4420.—
b) Samski nad 20 et	» 152.80	105.60	3970.—	2745.—
c) Samski ad 18 do 20 let	» 119.20	92.—	3100.—	2395.—
č) Samski od 16 do 18 let	» 77.60	77.60	2020.—	2020.—
d) Samski izpod 16 let	» 42.40	42.40	1100.—	1100.—

Možnosti udarniškega dela na Primorskem

Današnji dnevi so tako burni in odločilni, da ni nič čudnega če večkrat utonemo v dnevnih dogodkih in vsakdanji borbi za obrambo priborjenih pravic. Zavzemajo nas manifestacije in demonstracije in vsak trenutek — po dnevi in ponoči — moramo biti pripravljeni braniti naše domove, naše kulturne krožke in naše slavoloke. Vse je ogroženo: od političnih svobočin do kulturnih in socialnih ustanov in pridobitev.

V takem burnem življenju je težko najti časa za pripravljanje načrtov za bodočnost. Večkrat bi mogoče mnogim to izgledalo nekoristno, češ najprej doseži pogoje, potem se pa loti ustvarjalnega dela.

Resnica pa je da moramo ostati vedno, kot smo bili tudi do sedaj pametni organizatorji in si pripraviti vse potrebno, da bomo v svobodi takoj zgrabili za delo in gradili. Napaka bi bila šele tedaj pričeti razmišljati, kako in kje naj pričnemo z delom. Mi sploh ne pomišljamo na drugačno rešitev naše teritorialne pripadnosti, razen na pravično t. j. tisto rešitev, ki jo opravičujejo narodnostni, gospodarski, zemljepisni razlogi ter naš doprinos in odločna volja v dosedanji borbi za skupno zmago. Četudi skušata domača in zunanja reakcija elementi ZVU preusmeriti razvoj dogodkov, vendar ne morejo odgovorne vlade in forumi, ki bodo odločali, biti tako pristranski kot je tukajšnja vojaška uprava.

Ako postavljamo stvari tako, nam postane jasno, da se moramo že danes pripravljati na vsa obnovitvena dela. Ne samo duševno, tudi organizacijsko moramo zajeti tako, da se že v prvem dnevu svobode, ki ne more biti daleč, lotimo takoj d

Naše današnje življenje ni niti malo lahko; naše delovanje je široko in vsestransko. Komaj opravimo naše redno delo, že gremo v obrambo demokratičnih svoboščin. Zvečer pa odhajamo na kulturne sestanke, vsak čas pa moramo paziti, da nam oblasti, odgovorni ter »neodgovorni« elementi ne uničijo osebno ali narodno imovino. Tako življenje ubija človeka in mu onemogoča redno delo.

Vendar se pa moramo tudi danes pogajati v probleme bližnje prihodnjosti in pomišljati, kakšne bodo naše jutrišnje naloge. V tem oziru bi že danes lahko postali udarniki. Naše udarniško delo bi bilo v tem, da si točno in temeljito pripravimo načrte za delo v svobodi.

Vsa Jugoslavija in bližnja cona B, vse dežele vzhodno od nas živijo v mrzličnem tempu obnove, proizvodnje, dela in gospodarsko-socialnega dviganja. Če ne bi bile te dežele v stalni nevarnosti pred neprijateljem miru, bi lahko trdili, da bi se v teh deželah sploh ne govorilo o politiki, marveč o delu.

Sicer tudi mi govorimo o delu, vendar le na čisto drugi način. Mi govorimo o potrebi dela, o potrebi obnove, o potrebi zaslužka in nič več. Tam preko, v demokraciji, pa govorijo o že doseženih uspehih in o načrtih za nove uspehe.

Pri nas smo še v negativnem položaju in je zato potrebno predvsem doseči politično svobodo, ki nam bo omogočila stvarne pogoje za pozitivno delo.

V teh naporih za dosego političnih svoboščin smo že danes udarniki in se lahko postavimo ob stran vsakemu našemu jugoslovanskemu tovarišu. Da bi bili vredni teh naših tovarišev tudi v bodoče, moramo pričeti že sedaj razpravljati na naših sestankih o razdelitvi dela, o razpoložljivih produkcijskih sredstvih za obnovo, o količini del in približni kalkulaciji delovnih ur ali dni za ta dela. Že danes moramo vedeti s kolikimi delovnimi močmi bomo razpolagali jutri in odkod bomo nabavljali surovine. Taki razgovori so koristni ne samo na deželi, kjer se razpravlja o obnovi porušenih vasi, uničenih prometnih sredstvih, opustošenih gozdovih itd., marveč tudi v tovarniških obratih, kjer se delavci danes zadržujejo skoraj kot tujci in nezainteresirane osebe. Jutri bodo ti delavci odgovorni za pravilno delovanje s v o j e tovarne in če je poškodovana za čimprejšnjo njeno obnovo; morali bodo preskrbeti potrebni material in preizkusiti nove načine dela za zvišanje proizvodnje, zmanjšanje delovnega časa in štednjo na surovinah.

Če se podaš le malo med delavce, lahko takoj opaziš, da naši delavci nimajo občutka in ga tudi ne morejo imeti, da tvorijo del države, da so del oblasti. Oblast je tam nekje visoko, tako je vzvišena, tako gosposka, tuja in nasilna, da ne moreš imeti občutka spoštovanja do nje. Tam sedijo le nekateri gospodje, ki so tujci ali pa postavljeni po njihovi volji in v njihovem interesu. Ti gospodje predlagajo na svojih svečanih sejah take ukrepe, da bi se zgražal naš najpreprostejši delavec, če bi slišal. Predlagali so usanovitev »Kazine«, igralnico, kjer bi tratili čas in trošili milijone razni bogataši, ki živijo od delavskih žuljev. Predlagajo zvišanje plač uradnikom, na delavce se pa spomnijo le kadar jih je treba odpustiti.

Po naših pojmih bi stvar tekla precej drugače. Zbrali bi se delavci v tovarni in bi na primer odločili, da bodo zbrali po mestu ves razmetani material, ki bi se ga lahko koristno predelalo. Organizirali bi zbiranje teh odpadkov in poskrbeli za prevozna sredstva ter določili način obdelave ali predelave. Tovarne bi šle v pogon, proizvodi bi se pomnožili in posamezne stroke ne bi več poznale brezposelnosti. Se več, zaposlili bi se tudi delavci sorodnih strok. Tak primer imamo v naši težki industriji. Po mestu in okolici imamo danes ogromne količine železnine in pločevine, ki bi jo lahko takoj izkoristili.

Delavci naših ladjedelnic gledajo danes svoje porušene in uničene delavnice. Vendar imajo še vedno dovolj strojev za popravljanje ostalih poškodovanih. Sindikalni odbori bi se tedaj v svojem krogu dogovorili, kako naj predvsem dvignejo krov nad svojimi stroji. V tem so jim dali dober vzgled že njihovi tovariši v Jugoslaviji.

Nekdo bi mogoče pripomnil, da je to mogoče storiti že danes, vendar ni tako. Pri odgovornih lastnikih ne naletijo delavci a razumevanje. Lastniki so danes, kot so bili tudi doslej, neprijatelj delavstva in v njemu ne vidijo drugega kot predmet izkoriščanja za svoje obogatenje. Ne mislimo pri tem na vse delodajalce, vendar je na žalost večina takšna. Razni gospodje Cosulichi, baroni Economi in ostali se danes ukvarjajo z »visoko politiko«, potujejo v Rim, Caserto in drugam, kjer dokazujejo kako je potrebno obdržati Trst pod Italijo. Toda njih je le mala peščica v nasprotju z ogromnimi množicami delavstva, ki ga izkoriščajo. Iz teh nasprotstev izhajajo tudi razne njihove represalije, kot je na primer zadnja, s katero skušajo odpustiti iz ladjedelnic koncerna CRDA okoli 7000 delavcev, da bi v njih zadušili demokratične občutke. Kaj šele obnovo in možnosti udarniškega dela!

Pa še nekaj. Finančni sistem pri nas ne more omogočiti udarniškega dela, ker ravno kapital abstinira pri vsakem delu. V zadnjih časih pa se celo seli nekam drugam »v druga gnezda«, kot pravi jokavo »Voce libera«.

Če pogledamo na Žaveljski zaliv in tamkajšnje pravcato »pokopališče« ladij, nas kar presune. Ni ga delavca v Trstu, ki ne bi znal dati kaj pametnih nasvetov in pomagati pri dviganju teh ladij ter pri njihovi ponovni izgradnji. Delavski odbori se bodo na vsak način že v prvih dnevih lotili tega dela ter bomo v kratem času imeli nove ladje.

Ker že govorimo o Žavljah, naj omenimo, da bi bilo isto tudi z Žaveljsko rafinerijo z vsemi rezervoarji in cevovodi. Vsa ta dela bi bili sposobni organizirati naši delavci potom svojih sindikalnih odborov in dela tudi uspešno dokončati. V razgovoru s tamošnjimi delavci, smo zvedeli, da ne zahtevajo nič drugega kot razumevanje, pa bi že šlo od rok vsako delo. Takoj so dodali, da imajo zaupanje le v tako oblast, kot je v Jugoslaviji in si zato tudi želijo priključitve k njej.

Tako je v tovarni strojev pri Sv. Andreju, tako je v Lloydinih ladjedelnicah, tako je v splošnih skladiščih in v Tržiču, tako je med gradbenimi delavci in tako je povsod. Vse naše delavstvo nestrpno pričakuje čas osvoboditve, čas obnove in udarniškega dela.

V razgovoru z našimi delavci, posebno, zadnje dni po splošni protestni stavki, se je pa še razvila ljubezen, spoštovanje in bratstv omed našimi kmeti in delavci.

Ni čudno, da sta se našla ramo ob rami, kmet in delavec na vseh demokratičnih manifestacijah. Oba čutita isto, oba zahtevata isto: Svobodo! Kmet pa ni prišel na manifestacije praznih rok: Prinesel je s seboj tudi hrano za svojega tovariša mestnega delavca. Sindikalni mestni odbori, ki so sprejemali hrano, so kaj kmalu napolnili svoja improvizirana skladišča. In še bolj jih bodo, kajti kmetje še zbirajo hrano za mestne delavce, ki so bolj kot oni izločeni protiljudski gonji. Vsak delavec, ki danes prejema to hrano, jo prejema s prepričanjem, da mu bo ob prvi priliki izkazal, da zna ceniti njegovo solidarnost, že danes, sicer le v nevezanih medsebojnih pogovorih, razpravljajo naši industrijski delavci o pomoči, ki jo bodo takoj po osvoboditvi nudili našim kmetom.

In koliko oblik udarniškega dela se spet odpira pred nami! Kovinarji bodo izdelovali posodo za naše opustošene vasi, ključavnice, ključke in sploh vse stvari, ki so potrebne našemu kmetu. Tudi takrat, kot danes, bo spet živo sodelovanje in razumevanje med obemi staleži ki bo učvrstilo njihovo bratstvo, dvigalo njihov življenski standard in obema gradilo boljše življenje.

Pri tem pa ne smemo pozabiti na našo mladino. Mladina mora graditi svoj značaj s trdim delom, spoštovanjem do vsakega delovnega človeka in preziranjem vsake pojave nacionalistične mržnje. Mislimo tu predvsem na dijaško mladino, tisti del, ki se pusti osvajati od reakcionarnih mogotcev. Ko bo ta mladina stopila v veliko ljudsko povorko delovne mladine, ko ji bo pomagala pri dviganju uničene industrije in prušenih ter požganih domov, tedaj bo nastopila nova doba, doba resničnega bratstva, skovanega s skupnim trudom in znojem pri dviganju ljudskega gospodarstva. Občudovanja vredna je bila Beograjska mladina v jeseni 1944. in spomladi 1945., ko je masovno odhajala na polja pobeglih Nemcev in raznih bogatih kolaboracionistov v Banatu, ki so zbežali pred roko ljudske pravice. Pustili so neobrano vso koruzo in vinograde. Mladinci in mladinke so odhajali za nekaj mesecev na ta posestva, pobrali vso letino in se vrnili domov duševno in telesno zdravi, pa še celo polno obloženi z moko, pšenico al koruzo. Tudi zabave jim ni manjkalo; imeli so svoje igralske skupine, pevske zbore, stenčas. Prirejali so plese in tudi potujoči kino jih je obiskal. Približno taka je perspektiva za delovanje naše mladine v bližnji prihodnosti. Posebno bo pa to potrebno za tiste nežne šovinističe, ki bodo ozdraveli, ko boro gradili hiše, katere je porušil njihov šovinistični učitelj: fašizem, katerega se do danes še niso znebili. Tako bo morala rasti in delati naša mladina, če bo hotela postati telesno zdrava, nacionalno strpna, socialno pravična in umsko realna. Udarniško delo mladine bo naša prva naloga in je zato tudi potrebno nanj pomišljati resno že danes.

Tudi naše žene ne bodo ostale križem rok pri udarniškem delu. Vse članice naših demokratičnih društev so danes dokazale, da bodo vsak čas pripravljene biti med prvimi. Že danes delajo pridno kot čebelice. V svoje delo vnašajo vso nežnost